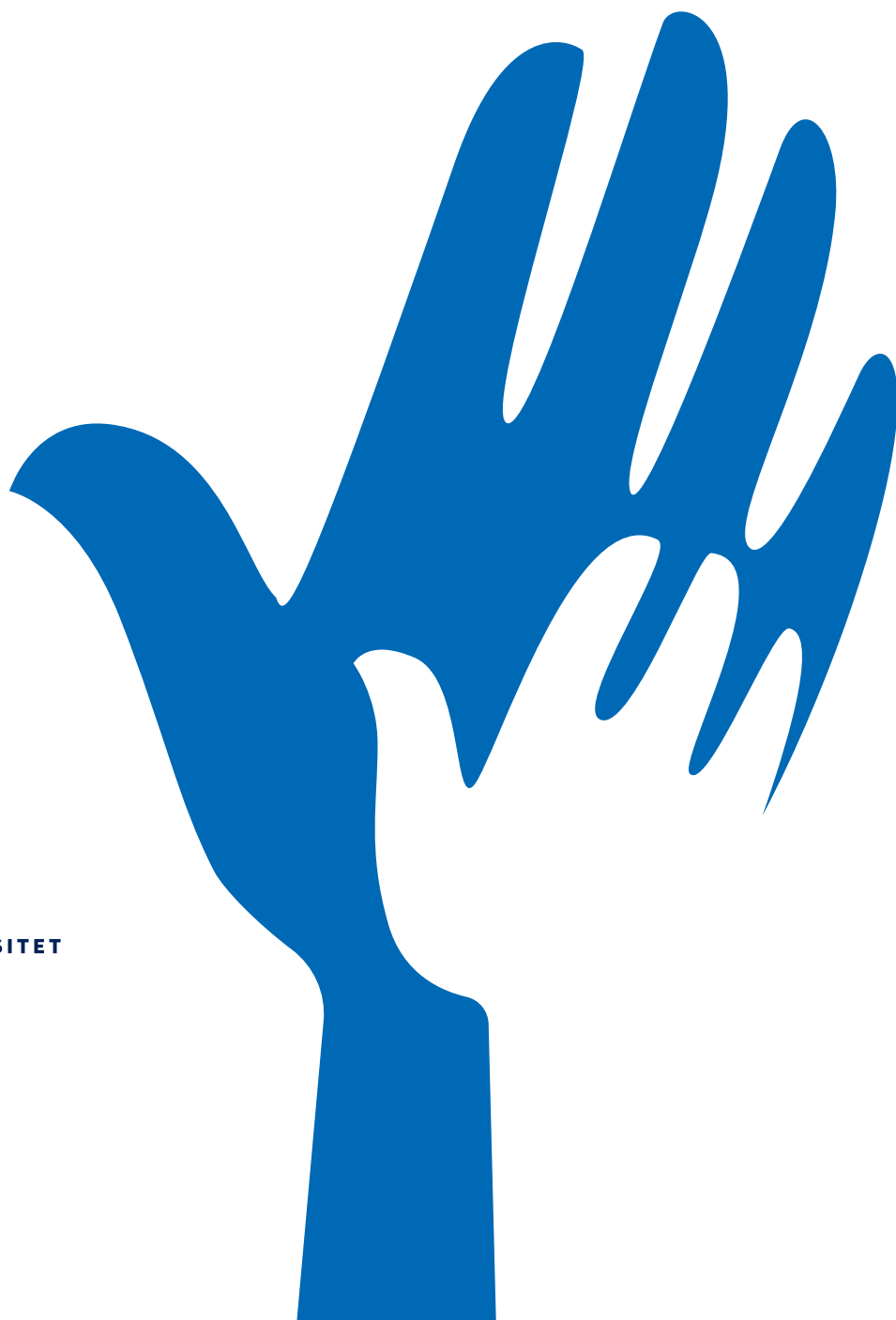

BØRNS VOKSENVENNER

PILOTUNDERSØGELSE AF FORENINGENS SCREENING OG MATCH
PRAKSIS, MOTIVER TIL OG UDBYTTTE AF VENSKABER

TRYGFONDENS
BØRNEFORSKNINGSCENTER

AALBORG UNIVERSITET
KØBENHAVN

Børns Voksenvenner

Pilotundersøgelse af foreningens screening og match praksis, motiver til og udbytte af venskaber

Denne undersøgelse er lavet med økonomisk støtte fra Det Kriminalpræventive Råd og TrygFonden, Det Frie Forskningsråd og TrygFondens Børneforskningscenter.

Vi takker Marie Skov, Marie Broager Gregersen, Katrine Skak Jørgensen, Iben Büchler Nielsen og Nikoline Egerod Leth for studentermedhjælp.

Endelig takker vi Børns Voksenvenner for deres hjælp til dataindsamling til undersøgelsen og kommentarer til undersøgelsen, og Henriette Nobili Christiansen, Det Kriminalpræventive Råd, for input til undersøgelsens afgrænsning og indhold og kommentarer til undersøgelsen. Forfatterne af denne rapport står i alfabetisk orden.

Kopiering tilladt med kildeangivelse.

November 2018

Støttet af

TrygFonden

Forfattere:

Anna Piil Damm,
Institut for Økonomi, Aarhus Universitet, Fuglesangs Allé 4, DK 8210 Aarhus V. E-mail: apd@econ.au.dk

Emma von Essen
Institut for Økonomi, Aarhus Universitet, Fuglesangs Allé 4, DK 8210 Aarhus V. E-mail: vonessen@econ.au.dk

Nathalie Perregaard
Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, Frederikskaj 10B, DK - 2450 København SV, nathalie@socsci.aau.dk

Sarah van Mastrigt
Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, Bartholins Allé 11, DK 8000 Aarhus C. E-mail: vanmastrigt@psy.au.dk

Kathrine Vitus
Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, Frederikskaj 10B, DK - 2450 København SV, vitus@socsci.aau.dk

Kaare Bro Wellnitz
Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, Bartholins Allé 11, DK 8000 Aarhus C. E-mail: kaare@psy.au.dk

OPSUMMERING

1. BAGGRUND

Børns Voksenvenner (BVV) er Danmarks største frivillige mentorforening. Foreningen arbejder for at give børn, som savner voksenkontakt i deres liv, mulighed for mere en-til-en kontakt med en dedikeret voksenven. Børns Voksenvenners hovedopgave er at screene børn, forældre og voksenvenner, og derved lave kvalificerede match mellem børn og voksenvenner. Tidligere undersøgelser har vist, at BVVs amerikanske modstykke, Big Brother Big Sisters, har positive virkninger for deltagende børn. Det er imidlertid interessant at undersøge virkningerne i Danmark, i kontekst af den skandinaviske velfærdsmodel. Et større igangværende forskningsprojekt, der udføres i samarbejde mellem BVV, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet har til formål at undersøge netop dette spørgsmål.

Vi opsummerer her resultaterne af projektets pilotfase, foretaget i 2016-2018. Formålet med pilotundersøgelsen har været at: (i) undersøge parternes motiver til at blive en del af BVV-programmet, (ii) konstruere en generel profil af børn i BVV, (iii) undersøge BVVs praksis mht. screening, uddannelse af mentorer, match proces og efterfølgende støtte, (iv) undersøge venskabernes relationelle karakter og udvikling, og (v) afprøve egnetheden af kvantitative måleredskaber og kvalitative metoder. Vores foreløbige resultater stammer fra både en kvantitativ og en kvalitativ delundersøgelse.

Den kvantitative del afprøver forskellige kvantitative mål for børn, forældre og voksenvenners generelle trivsel og oplevelse af kvalitet ved venskabet, herunder forskelle mellem køn og aldersgruppe, og afprøver forskellige sammenligningsgrupper til måling af, hvordan venskabet påvirker disse mål.

Den kvalitative pilotundersøgelse anvender (og afprøver) undersøgelsesmetoder i forhold til interaktionen i, oplevelsen- og udviklingen af voksenven-relationen fra forældrenes, voksenvennernes og i særlig grad børnenes perspektiv. Pilotundersøgelsens analyser og resultater skal betragtes som foreløbige, og bør fortolkes i forhold til deres primære formål om at danne grundlag for planlægningen af projektets hovedundersøgelse, som vil have mere dybgående fokus på venskabernes virkninger.

2. DATA, METODE OG BEGRÆNSNINGER

Data til den kvantitative undersøgelse er indsamlet vha. elektroniske spørgeskemaer sendt ud til forældre og voksenvenner via kontaktinformation indsamlet ved BVVs lokalforeninger. Forældre til børn i alderen 11+ modtog desuden et spørgeskema, som deres barn blev opfordret til at udfylde selv. Spørgeskemaerne indeholdte en række specifikke spørgsmål, udviklet i samarbejde med BVV, samt internationalt validerede målingsredskaber til at måle respondenternes trivsel og kvalitet af venskabet. Internationalt standardiserede målingsredskaber sikrer datakvaliteten, så man måler det, man ønsker at måle, og muliggør sammenligning med andre (internationale) undersøgelser. Det er dog vigtigt at understrege, at der er tale om et tværsnitsstudie med observationsdata; analysen beskriver derfor kun statistiske sammenhænge mellem variable, hvori- mod det ikke kan konkluderes, om det er årsagssammenhænge. Resultaterne fra den kvantitative undersøgelse skal desuden fortolkes i lyset af følgende begrænsninger. For det første er spørgeskemaet ikke sendt til alle, men kun de 33 ud af ca. 40 lokalforeninger som tilsendte kon-

taktinformationer og kun til de medlemmer, som havde en oplyst e-mailadresse, og ikke til de medlemmer, som frabad sig at stå på listen. For det andet har ikke alle besvaret spørgeskemaet (eller kun gjort det delvist), hvilket vanskeliggør generaliseringer til alle medlemmer af Børns Voksenvenner. Slutteligt kan andre have overværet besvarelsen af spørgeskemaet, fx forældre til børn i alderen 11+. Svarprocenten blandt børn i alderen 11+ var lav. Derfor bygger pilotundersøgelsen fortrinsvist på voksenvenners og forældrenes svar, hvor man selvfølgelig må overveje, hvorvidt de til fulde repræsenterer børnenes egen syn. Pilotanalyserne er baseret på i alt svar fra 230 forældre, 62 børn over 11 år og 348 voksenvenner.¹

Den kvalitative data er indsamlet i en række semistrukturerede interviews med ansatte og frivillige i BVVs centerbyer (6 interviews) samt interviews med børn (3 gruppeinterviews), forældre (3 enkeltinterviews) og voksenvenner (3 enkeltinterviews). Der er sikret spredning ift. køn, etnisk baggrund og geografi. I den kvalitative del har der været fokus på langvarige venskaber (venskaber som har eksisteret i tre år eller længere tid). Venskabernes længde taler i sig selv for den overordnede tilfredshed i relationen og informanternes positive erindringer om venskabernes forløb. En central metodisk begrænsning i den kvalitative undersøgelse er derfor, at mindre vellykkede, korte eller afbrudte venskaber ikke er repræsenteret i pilotundersøgelsen. Desuden vil informanternes tilbageblik sandsynligvis bidrage til en endnu mere positiv udlægning af relationen, end hvad tilfældet havde været, hvis vi havde interviewet informanterne løbende i relationens udvikling.

3. RESULTATER

Motiver til at Være en Voksenven.

Den kvantitative undersøgelse peger på, at "gøre en positivt livsvarig forskel for et barn" er klart den vigtigste grund til at blive voksenven. At være noget for et barn ser ud til at repræsentere en særlig værdi for voksenvennerne. At værdier har betydning for voksenvennernes motivation viser sig blandt andet i resultaterne fra "Volunteer Motivation Inventory", som indfanger voksenvennernes motivation som et grundlæggende ønske om at hjælpe andre. Dette gør sig gældende for både mænd og kvinder, ældre såvel som unge. Den næst-vigtigste grund til at blive voksenven er, at man har "tid og overskud". Dette motiv gælder dog for flere voksenvenner over 50 år. Omvendt ligger yngre voksenvenner i større grad end andre vægt på karriereudvikling, mens mænd i højere grad er frivillige, fordi andre i omgangskredsen er det. Der er altså nogle små forskelle, som kunne være interessante at undersøge ift. indsatsen for at rekruttere frivillige fra de forskellige grupper.

I den kvalitative undersøgelse var det gennemgående motiv hos voksenvennerne et ønske om mere kontakt til børn - enten fordi voksenvennerne ikke har børn selv, eller fordi deres egne børn er blevet voksne. Voksenvennerne fortalte på forskellige måder om ønsker om at bidrage til et barns sociale dannelse og til at give barnet oplevelser, det ellers ikke får. Valget om at blive voksenven lod til at rumme både "egoistiske" og "altruistiske" motiver; de er voksenvenner for børnenes skyld, men også for deres egen skyld. Som et eksempel på dette, fremhæver en voksenven et ønske om at gøre en uddannelsesmæssig forskel for barnet, men samtidig også give sig selv tid til at lave nogle aktiviteter, som hun ellers ikke finder tid til i hverdagen.

¹ Disse svarer til en svarprocent på 38 % af forældre, der besvarede spørgeskemaet helt eller delvist, men den var højere for forældre med børn under 11 år (ca. 50 % mod 31 % for forældre med børn på 11 år eller derover). 23 % af børn på 11 år eller derover besvarede spørgeskemaet helt eller delvist. Voksenvenner havde den højeste svarprocent; 50 % besvarede spørgeskemaet helt eller delvist.

Motiver (for forældre og børn) til at søge en voksenven.

De to dominerende motiver for børn og forældre til at søge en voksenven er, ifølge den kvantitative undersøgelse, at "barnet mangler en rollemodel," og at de "mangler en at lave bestemte

aktiviteter med". Der er her betydelige forskelle mellem piger og drenge, hvor forældre til pigerne i højere grad ud over de to nævnte kategorier også svarer, at forældrene mangler tid til barnet og/eller barnet viser tegn på mistrivsel. Ligesom de fleste forældre begrundede deres oprindelige henvendelse til Børns Voksenvenner med deres livssituation som enlige forældre, knytter børnene, i de kvalitative gruppeinterview, deres voksenven sammen med historien om forældrenes skilsmisse eller brud på anden vis.

I den kvalitative undersøgelse beskriver flere af børnene dét at have en voksenven, som et hensyn til deres pressede forældre, ofte som resultat af en skilsmisse og et krævende arbejde. For børnene repræsenterer voksenvennen noget genkendeligt og forudsigeligt, men engang imellem også nogle særlige eventyr og oplevelser. Voksenvennen har tid til hygge og nærvær, plads til forkælelse og interesse for at prøve aktiviteter uden for hjemmet. En del af børnene nævner f.eks. samværet over mad og muligheden for at lave aktiviteter uden for hjemmet, som noget deres egne forældre ikke altid har overskud til. Ligeledes peger både forældre og børn på, at barnet hos voksenvennen får mulighed for at identificere og spejle sig i en voksen mand eller kvinde. F.eks. nævner en dreng, der har mistet sin far, betydningen af at få en mand i sit liv, fordi han kan lave andre aktiviteter med en mand og generelt føler et behov for at have en mand i sit liv.

Alle interviewede forældre var enlige mødre, som begrundede deres henvendelse til BVV med bekymringer om, hvorvidt barnet får nok voksentid og nærvær. Mødrene gav alle udtryk for en generel følelse af mangel på ressourcer, tid og netværk i forhold til barnet. Alle interviewede kontaktede BVV midt i livskriser som f.eks. dødsfald og sygdom. Dette forklarede lokalforeningernes repræsentanter som en typisk situation, nemlig at BVVs hovedmålgruppe er relativt resourcestærke mødre, som er landet i en særlig sårbar situation, men fortsat stiller høje krav til sig selv som mødre og derfor får skyldfølelse over at opleve at mangle forælderressourcer. BVV bliver i denne situation deres sociale sikkerhedsnet. Som en af mødrene fortæller, skaber oplevelsen af at "løfte i flok" omkring hendes barns trivsel, trivsel for hende selv. Forældrenes motiver til at søge en voksenven handler om at give børnene mere nærvær fra en voksenven, men resulterer samtidig i en følelsesmæssig lettelse for forældrene selv.

Børnenes generelle profil og risikoprofil

Børnenes profil er dannet i den kvantitative undersøgelse via forskellige målingsredskaber til at måle trivsel, vanskeligheder og styrkesider (blandt andet vha. "the Strengths and Difficulties Questionnaire"; SDQ). Når børnenes styrker og svagheder sammenlignes med de danske statistiske normer (lavet ud fra tidligere resultater for en stor gruppe børn i Danmark), fremgår det, at BVV børnene har lidt flere vanskeligheder, især følelsesmæssige og sociale, og lidt færre styrker. Dog er det værd at bemærke, at der er større spredning i svarene på SDQ i vores pilotundersøgelse end i den danske norm gruppe, hvilket peger på betydelig variation i trivsel blandt BVV børn. Analysen viser yderligere, at børnene generelt har gode faglige kompetencer, men derimod lavere sociale og atletiske kompetencer. Forældres og børns svar ligner hinanden.

Når forældrenes stressniveau måles ses det, at forældrene har et lavt til moderat stressniveau, men igen er der betydelig variation. Mandlige omsorgspersoner viser et lidt højere stressniveau end kvindelige omsorgspersoner og de yngre lidt højere end de ældre.

Alt i alt er børnene i BVV forholdsvis velfungerende børn, dog med udfordringer, herunder især følelsesmæssige og sociale udfordringer. Desuden er det værd at understrege den store variation, altså er der en gruppe af børnene, som oplever store udfordringer. Det bliver vigtigt at forstå, hvilken betydning voksenvennen har for især denne gruppe af BVV børn, hvilket er et af formålene med hovedundersøgelsen.

Screening, uddannelse, støtte og match praksis

Pilotundersøgelsen viser at screening og match-processen kan være en lang og omfattende proces baseret på en blanding af mavefølelser, erfaringer og på principper og standarder udviklet over tid, f.eks. at man i dag næsten udelukkende matcher barn og voksen med samme køn. Processen starter selvsagt med, at forældre/voksenvenner kontakter BVV. En overvejende del af disse har hørt om BVV fra medierne, næst-flest fra familie/venner/bekendte og tredje flest fra BVVs hjemmeside.

Den kvantitative undersøgelser viser, at de fleste voksenvennerne oplever, at de modtog tilstrækkelig træning inden venskabet, at de hurtigt fik svar, når de henvendte sig til BVV, og de får tilstrækkelig løbende støtte af foreningen. Især mandlige voksenvenner efterspørger dog lidt mere efterfølgende støtte og kontakt efter uddannelsen.

I den kvalitative undersøgelse beskrev både børn, forældre og voksenvenner matchningen som en sårbar proces præget af forhåbninger, nysgerrighed og nervøsitet. De fortæller alle om usikkerhed ved første møde, men også om positive oplevelser i forhold til deres match. Forældrene føler, at processen er tryghedsskabende og fremstår professionel, fordi organisationen tager sig god tid til at screene, hvem der skal bruge tid med deres barn og tager udgangspunkt i barnets profil og ønsker. En voksenven fremhæver ligeledes trygheden i at have en lokal matcher med ved første møde med barnet.

De endelige match har i høj grad opfyldt forældrenes/børnenes ønsker om voksenvennens køn, aldersgruppe, aktivitetsniveau og ikke-ryger status. Kun ønsket om transporttid er i mindre grad blevet opfyldt. Interessant er det dog, at den kvalitative undersøgelse indikerer, at 100 % opfyldelse af match af ønsker ikke er en forudsætning for et godt match. Et eksempel er en voksenven, som specifikt havde frabedt sig en fodboldspiller, men alligevel fik det. Efterfølgende fremhæver han, at interesse i bestemte aktiviteter ikke var afgørende for venskabet. Det vigtige var oplevelsen af at kunne snakke sammen, og så fandt de senere på aktiviteter at være fælles om.

Erfaringer fra venskabet

Der er mange erfaringer at hente fra de forskellige venskaber. Helt generelt peger den kvantitative undersøgelse på, at størstedelen mødes mindst én gang om måneden, men mange oftere. Børn og deres voksenvenner ses oftest 3-5 timer ad gangen og mødes typisk hjemme hos voksenvennen. Aktiviteterne de laver spænder vidt: Mange snakker, tager ud i naturen, spiller brætspil/kort, drengene spiller computerspil eller fysiske aktiviteter, mens pigerne i højere grad laver mad/bager eller kreative ting. Vi undersøger kvaliteten af venskaber ud fra to internationalt validerede målsredskaber "The Global Mentoring Relationship Quality Scale" (MeRQS) og "the Quality of

Mentoring Relationship Engagement Scale" (Q-MRES). Alle grupper af respondenter vurderer i snit, at den overordnede kvalitet af venskabet er meget høj, mens der er højere variation i vurderingen af engagementet i venskabet; en del forældre til drenge vurderer, at voksenalternets engagement i venskabet er lavt. Pilotundersøgelsen har ikke undersøgt, hvad det skyldes.

Voksenvennerne har tiltro til deres rolle som voksenven og har en positiv oplevelse af venskabet. De føler, at de giver deres ven "mere selvtillid og selvværd", "en rollemodel, som barnet kan spejle sig i" og "en tæt hjerterelation/fortrolig ven". Kun få føler, at de hjælper til i skolegangen. Alt dette stemmer overens med forældrenes svar. Generelt svarer forældrene, at venskabet har haft talrige effekter på børnene, f.eks. styrket barnets selvtillid og mindsket barnets problemer. Dette hænger sammen med, at venskabet generelt vurderes af høj kvalitet. Kun meget få mener ikke, at voksenvennen har haft nogen betydning. Den kvantitative analyse finder desuden, at børn i venskaber på over et år bl.a. har færre problemer og bedre sociale kompetencer end børn, hvis venskab (endnu) ikke har varet et år. Pga. et lavt antal respondenter i gruppen af børn på venteliste, er det svært at sammenligne omfanget af problemer og kompetencer mellem børn i venskab og børn på venteliste.

Den kvalitative undersøgelse viser et gennemgående tema, som øger venskabets kvalitet og betydning, nemlig gensidigheden i relationerne: børnene føler, at voksenvennen også får noget ud af relationen. Dette medvirker til, at samtlige børn er stolte af at have en voksenven. Gensidigheden forstærkes ved, at relationen er frivillig modsat relationer til voksne i kommunale tilbud, hvor de voksne er ansat og derfor "kigger på uret for at se, hvornår det er færdigt". Andre vigtige aspekter i oplevelsen af voksenven-relationen handler om grænsesætning og følelsesmæssig involvering, som kan give anledning til usikkerhed og dilemmaer hos parterne. Grænsesætningen gælder bl.a. i forhold til, hvor meget forældrene blander sig i, hvad barnet og voksenvennen laver sammen. Voksenvennen kan desuden være usikker på, dels hvor meget han eller hun, som barnets ven, bør involvere sig i forældrens liv. Dels, at han eller hun ikke overtager forældrens rolle. Generelt beskrives relationen mellem barn og voksenven som en relation mellem ven og familie, ikke mindst fordi børn og voksenven involverer hinanden i deres familier. Venskaberne bliver dog løbende over tid genforhandlet, plejet og revurderet i takt med ændringer i børnenes og voksenvennernes livsforløb og situation.

4. KONKLUSION

Børns Voksenvenner ser ud at repræsentere en form for social sikkerhedsnet for enlige forældre til både piger og drenge. Overordnet betragtet tegner vores pilotundersøgelse et billede af børn i BVV som rimeligt velfungerende børn, der samtidig oplever nogle følelsesmæssige og sociale udfordringer. De fleste forældre, børn og voksenvenner vurderer, at kvaliteten af venskabet er høj. Opsummerende viser vores resultater i pilotundersøgelsen, at børn, som har haft en voksenven i mindst et år, i snit trives lidt bedre, end børn, som (endnu) ikke har haft en voksenven i et år. Resultatet kan skyldes, at et langt venskab med en voksenven påvirker barnets trivsel positivt. Men det kan også skyldes, at børn, som har haft et venskab i mindst et år, ikke er direkte sammenlignelige med børn, som (endnu) ikke har haft et venskab i år. Det er altså vigtigt at understrege, at designet af denne pilotundersøgelse ikke muliggør fortolkning af statistiske *sammenhænge* som *årsagssammenhænge*. Det er med andre ord ikke muligt at konkludere på grundlag på analyserne i denne pilotundersøgelse, hvordan en voksenven påvirker barnet. Pilotundersøgelsen rejser imidlertid en række vigtige spørgsmål til besvarelse i hovedundersøgelsen.

sen. For eksempel at finde ud af, hvilke forhold/omstændigheder, som skaber langvarige venskaber, og undersøge, hvordan et voksevenskab mere specifikt påvirker både barnet, forældre og voksevenner. Pilotstudiet giver desuden et godt metodemæssigt grundlag til måling af udviklingen i børnenes trivsel, kompetencer, identitet og risiko-adfærd i løbet af venskabet, samt måling af virkningerne af venskabet på barnets udvikling og forældrenes og voksevennernes trivsel.